

A. H. Tammsaare

HÕIGE

HÕIGE

PETSERI GÜMNAASIUMI
JA KESKKOOLI AJAKIRI

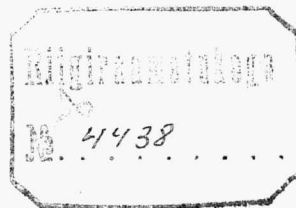
Nr. 2

28. veebruaril 1938. a.

Riigihoidja Konstantin Päts

Oma sünnipäeva puhul soovib meie kõrgesti austatud Riigihoidja, et noored ei väsiks oma unistuste teostamise teel. Kõige julgemgi igatsus on teostatav, kui sellele andutakse kogu hingega. Ta enda elukäik on parim näide selleks. Katsume sammuda ta radadel! Meie väikese rahva jõud seisab ta meeste tugevuses. Meie rahvas vajab alati suuri mehi! Ja tee kõrgustele on alati lahti.

NOORED, SAAGEM NAGU TEMA!

Nüüd, kus meie armastatud Riigihoidjal on sünnipäev, — mida viime, noored, talle kingiks? Millest tunneks ta küll suurimat headmeelt.

See võib olla vaid üks — püüda sammuda ta jälgedes, püüda kasvatada ja hoida seda, millele ta on pühendanud oma elu. Kui kaotame oma vabaduse, on ka tema suur elutöö läinud kaotsi.

ALO LEHES.

SAATUS.

Midagi tõmbas ja tõukas ja kutsus —
olin kui rändur, kui kodutu hulgas.
Kõikjal mu ümber oli ääretu tühjus,
õudus see kasvas mu ümber ja kuhjus.

Rabelda tahtsin ma välja sest tolmust,
kiskusin, rebisin, hing mul täis julumust.
Salaja äkki ta porri mind tõukas,
naeris mu üle, kui püherdin laukas.

Jõuetult otsa jäin vahtima talle,
talle, nii suurele nimetumalle.
— Kes sa siis oled? ma küsisin temalt
— Saatus! — ta irvitas mulle siis eemalt.

R. TARRO G. I kl.

SÕNAJALA ÕIS.

„Tule targu nähtavale, sina vana reo!
Mis sa oled kurja teinud? Ava oma peo!“

Valusilmil otsa vahtis käharpäine poiss.
Üle põse pisar veeres, valu peitus nois.

Õõ nii valge, jaaniõine, tuled, hõlked, kus
ehapuna sõsarsuine, kõikjal rõõm ja lust.

„Kui ei ava, saad sa, vemmäl, karistusel lisa!“
Nalja ei tundnud unest ärgand poisil kuri isa.

Nutt nüüd kuivas, kartus kadus, rõõm kuis näkku löi:
Poisil tillukesel kämblal hiilgas sõnajala õis.

P. EVIK.

Kriis.

Eero Sannasuu ärkab heleda kuu-
paiste valgustades eredalt väikest
tuba. Ah, on nii mõnus sirutada
jalad välja, kartmata, et peab nad
järgmisel hetkel külmavärina haava-
nult keha ligi tõmbama. Nii mõnus
on lamada käsi pää all ja teine ka-
redal villasel tekil. Nii hubane tun-
ne poeb põue, kui silm eksleb sihi-
tult suitsust nõestunud ahjusuul,
siin magaval vanal ja hallil kassil,
kelle poosis on niipalju kodusust ja
niipalju hubast talutare ilu. Oo, Eero
Sannasuu oskab hinnata poosi. Kuid
mitte iga tehtud seisangut ja hoia-
kut. Ah, kuis vihkab ta kino sääl
linnas, kus raha eest valgel linal de-
monstreeritakse magedaid zheste!

Eero Sannasuu on täiesti ärkvel.
Ta kuuleb vanaema katkendlikku
hingamist. Ta kuuleb kilgi saagivat
laulu, jääb seda kuulama ja püüab
leida selles rütmi ja voogavust. Kuid
see ei õnnestu hästi. Liiga korratu
on kilgi laulu takt. Ja siis hälbivad
silmad valgusest ja varjust aknale
põrandal. Oo, niisuguse akna peak-
sin ma kunagi maalima, hõbedase
kuukiirguse ja kuuvalguse musta öö
värvides peaksin ma selle akna kand-
ma lõuendile. See peaks olema ker-
ge ning õhuline nagu unistus ja ras-
ke ning sümboolne nagu saatus.

Kuuvalge öö ja umbne toasoojus
on teinud oma töö. — Eero Sanna-
suu kaldub unistustesse, mis on ta-
jutavad ja selged kui pildid hiina ja
jaapani vaasidel, mis on vabad val-
guse ja varju udusest mängust, kuid
mis on siiski nii õhulised ja kerged
oma sisimas, nagu saab olla ainult

idamaiste taevapoegade kodukolde
igivana luule.

Eero Sannasuu käändub hüva-
kule küljele. Käsi põse all ja teine
mõnuskaredal tekil, laseb ta silmil
juua kuuvalgust ja puhkust. Laseb
mõttel ekselda unistuste uinutavail
imemail. Eero armastab unistusi na-
gu kirge, kuid ta kardab ka neid,
nagu kardetakse kirge. Nagu iga
kirk muutub naudingust kergesti kan-
natuseks, nii muutuvad ka unistused
veel kergemini hingeeluliseks krii-
siks, mis muudavad elu piinavamaks
põrguks, kui seda suudab ükski füü-
siline valu.

Aga praegu Eero ei karda neid.
Ta on õppinud neid tundma, kuigi
ainult vähe. Ta tunneb neid umbes
nii, nagu ta tundis lehmade iseloomu
väikese poisina karjas käies.

Oo, ta teadis hästi, missugusel
päeval, missuguses kohas, enamasti
ka, kuhu jooksid kiili Punikud ja
Kirjased. Ta teadis palju nende krii-
kaid ja konkse, kuid ta oskas neile
samuti vastukriugastega tasuda. Ja
juba nende loomade taibukus ning
leidlikkus sundis teda imetlema neid
„mõistusetu olevusi“, kelledel pidi
puuduma hing. Eero aimab, missu-
guse suuna võivad unistused võtta
sel või sel ajal, niisuguses või teis-
suguses ümbruskonnas ja oludes. Oo,
Eero teab, mida tähendab näiteks
täis kõht unistustele. Eerole on päev-
selge, mis tähendab füüsilise mina
kannatus, missuguse avaldusvormi
võib võtta see isiku vaimlistes ole-
kuis. Vana Schopenhaueri mõõnis,
et kaaluka ja kindla mõttejõu tingi-

matu eeldus olgu vähemalt täis kõht. Eero teab hästi, kus füüsilised kannatused püüavad realiseeruda. Unistused on nagu narkoos, mida püütakse saavutada, et mahendada kannatusi. Kuid nagu iga narkoos on kahjulik endapettena, nii ka unistused, kui neid tarvitatakse selleks, et olla siin see, mida tegelikult ei ole.

Aga praegu Eero teab, et nad ei ole sel hetkel endapetteks, vaid on lihtsalt mõtte puhkuseks ja vahelduseks. Kõik tema „mina“ füüsilised tarbed on rahuldatud. Ja tema, Eero Sannasuu, kes endal arvab olevat palju tunnuseid, mis lubavad tal tõsta oma enesetunnet kõrgemale laia massi materiaalsete huvide tasapinnalt, tunneb nüüd hingelist hääolu puhtmateriaalsetel põhjustel! See on ju tõusiku mõnulemine, mille algpõhjust tuleb otsida hästi rasvase karbonaadi ja konjakipudeli lõhnast ja kujust! Ja Eero, tulevane sinise taeva ja veel udusinisemate unistuste maalija, kas võivad siis tema ihad ja püüdlused olla nii sopaselt madalat algupära!

Eero Sannasuu, kes ta oli kaheistkümnenda-aastaselt tuline rahvustlane, neljateistkümnenda-aastaselt radikaal-kommunist, kuueteistkümnenda-aastaselt kõikide planeetide kosmopoliit, on praegu ühiskondlikult altruist, kuid sisemiselt, mõttekoetiselt, siniverelisim vaimu-aristokraat. Oo, ta näeb rõõmuga, et inimkond on jõudnud kultuuriliselt edasi, ja sama kurbusega neab ta vaikselt mõttes Euroopa tsivilisatsiooni organisaatorlike nõrkusi, mis võimaldavad nii ebapatsifistlike tarvete rahuldumisi, nagu on tapahimu. Sama kire ja tulega, nagu vihkab Shaw ülemat neljasada, sama kirega teeb mõttes Eero

Sannasuu maha paksukõhulisi ja isenesest süütuid väikekodanlasi. Tema pilk ei ole teritunud veel nii vahedaks, et see oskaks tabada olulist, ja teeks ebaolulise kulul ainult muheda näija. Tema karikatuuridekogus leidub vähe tõesti tabavaid numbreid ja needki kujutavad ainult klas-sikaaslaste vaimuomadusi; näha ka kaugemale omapäraselt, tabavalt, seda suudab ta harva.

Shaw ütleks Eero Sannasuu kohta: „Nagu iga varesepoeg verisulis.“ Kindlasti see haavaks Eerot, kuid seda suurema arusaamisega loeks ta siis seda purevat saarlast. Eero kadestab selle suure iirlase mõttehulgust — neelata kõik valgus, mis on kättesaadav ja jääda siiski eneseks, teisist teravalt erinevaks, omapäraseks. Ta on teine Shakespeare, kuid palju ägedam, palju nooruslikum oma sapis ja sümpaatias millegi vastu.

Aga on juhtunud tõsine õnnetus Eero Sannasuuga, vähemalt arvab ta ise nüüd nii. Oleks tal olnud Shaw juba varem õpetajaks, nagu oli Shaw'le Bunyan, siis oleks ta seda õnnetust juba ammu märganud. Ta arvab enda põdevat kasvatuslikku kriisi. Oleks Eero materialist, ütleks ta lihtsalt — toitlusekriis, rüh-ta õhu ja kehalise tegevusetuse kriis.

Eero on olnud enda kasvataja, tema vaimne profiil on kujunenud tema enese juhtimise ja arusaamise järgi. Ta on seda ka praegu, kuid nüüd on teda tabanud kriis. Ta ei taha enam olla enda kasvataja. Kuid ärgem mõtelgem, et ka isand mitte. Isand küll, kuid kasvataja mitte!

Eerole on villand vaikimisest. Ta arvab nimelt, et kui ta nii edasi jätkab, siis temast ei saa ial seda, kelleks ta lootis enda saavat ja kas-

vatada võivat. Kuid nüüd võib ta surra Niels Lyhnena; kui kriis kestab edasi, ta võib iga päev võtta pintslu kätte, aga ei või midagi luua, mitte midagi rohkem kui varjundilise maastiku, värvilise taeva; ta ei suuda iial luua midagi Leonardo da Vinci Mona Lisa taolist. Oo taevad, ei ühtki kompositsiooni, mille varju ta arvas mõnikord märkavat oma skitsides.

Eero Sannasuu oli viidud meeleheitele! Ta oli kui laev merel, millele oli olnud alguses sihiks, siis kindlaks tähiseks ta unelmais peaaegu tõeliseks muutunud majak, mis heitis pimestavat lootust lootusetus näivas rühkimises sihi poole ja mis nüüd lakkas valgustamast pilkast lootusetust.

Eero Sannasuu oli tulnud „koju“. Elu oli ta võitluses väaranud kui alles kujunematu, kogenematu. Kuid elu ei olnud teda veel võitnud. Oh ei! Veel tahab ta elule näidata, mida võib vaimuaristokraat, olgu ta

hälliritv küll paendunud popsihüti suitsunud laes! Veel on temas tarmu, veel uhkab noorusveri soonis. Veel tunneb süda ja mõte valguse ja varju mängu. Veel on käsi paenduv haaramaks pintslu järele, et luua.

Aga nüüd vajas Eero puhkust ja kasvatavat kätt. Ja ta oli ära tulnud külmast katusekambrist maale vanaema juurde. Tema keha oli kokku ja puntrasse kiskunud. Suured õlad olid ette vajunud, põsed lohku sadanud — vanaema ei tundnud teda enam ära, pidas Villemiks. Oo ja — vanaema mäletas oma poegi ja poja-poegi ja tundis neid. Kõik nad läksid rõõmsatena ja prisketena, kuid tulid tagasi kui vahakujud. Kuid üks oli neile kõigile omane, — mis vanaemale iseäranis silmi puutus, — nende silmad jäid alati noorteks ja kilavateks ja nende kõnnak hüplevaks ja kergeks.

Ja nüüd oli tulnud tema viimne pojapoeg Eero. Oli tulnud tema lemmik, kes väikesena oli tahtnud, et

vanaema kõik, kõik muinasjutud temale ära jutustaks ja endale ühtegi ei jätaks. Oo ja — vanaema mäletas teda suure unistajana, mäletas teda ka väga isekana. Ainult vanaemaga oli ta saanud läbi „nagu inimene inimesega“, oli ta ise vana-inimeslikult lausunud.

Saatust oli tahtnud, et temalt võeti poeg ning Eerolt isa ja ema.

Vanake lükkab vaiba päält ja astub tasahilju üle kuuvalgese aknapildi pojapoja süngi juurde. Ta tahab vai-

pa tõmmata kõrgemale, kui näeb Eero avatud silmi. Oo, need silmad, need küsivad lapsesilmad on tal nüüdki. Ainult sappi ja trotsi on neisse valatud juurde. Aga veel midagi: sõnatu meeleheide, ei palu ega paenduv palveks! Ah, tänu Jumalale, nüüd viimati sai vanake teada pojapoja õige häda. Ja pannud käe Eero laubale, sisendab rohkem pilgu kui häälega: „Eero, mu lemmik, küll terved, vanaema ise arstib su terveks“.

Minu päevikust.

17. juunil. Noh, olen lõpuks päral. Mu emal oli õigus, kui ütles, et siin on ideaalne koht õppida järeleksamiseks matemaatikat — täna pole ma veel näinud ainsatki inimest peale tädi Liine.

Maja, kuhu asusin, on päris kena. Väike ja vanaaegne. Aknaluugid on punased, südamekujulise auguga, trepi ees on peenrad täis kollaseid saialilli ja punaseid moone, maja taga on põetud muru ja ümberringi madal roheline aed. Vasemal on veel paar maja ja see on kõik. Olla siin paar päeva — jaa, meeleldi, kuid veeta siin kaks kuud — kohutav. Küsisin tädi Liinelt, kas siin kusagil siis tõesti pole ainsatki noort inimest. „Eh?“ kergitas ta kulme, „sul on ometi järeleksam, ega su ema pole sind saatnud siia lusti taga ajama või muidu tillerdama.“

Löödult pakkisin välja oma hambaharja, ühe kleidi ja neli raamatut.

Aga täna ma igatahes veel ei õpi.

20. juunil. Oh — täna lõhkes pomm! Algas too lugu sellega, et

tädi Liine läks alevisse poodi mune viima ja ütles, ma võivat vahelduseks kasta muru. Viskasin matemaatikaraamatu sirelipõõsasse ja ajasin päevitamise mõttes jalga venna luitunud savi-pruunid püksid. Siis keerasin üles polosärgi varrukad, surusin pähe vana pööningult leitud kaabu, et päike ei paistaks silma, ja tõin vooliku. Ujutasin üle terve aia. Vett oli veel küllalt ja siis lasksin tugeva voolu otse kärbestele aknaluukidel. Varsti polnud seal enam ühtki tiivulist.

Otsisin uut tegevusvälja. Kolasin voolikuga siia ja sinna, kuideitabanud midagi. Siis jalutasin läbi aia. Kastsin märjaks kaks kana ja ühe kassi, kuni lõpuks jõudsin naabermajani. Ja säääl — oo! — säääl oli terve uks täis kärbseid! Toetusin veetlevas poosis vastu värvatulpa ja sihtisin vooliku uksele. Kärbseid langes nagu loogu. Ja siis äkki — oo Püha Jüril, Siis lõhkeski too pomm. Või kui väljenduda täpsemalt, siis avanes uks ja välja astus noormees üleni valges.

Ja minu lopsakas veejuga pritsis tal-
le otse näkku! Ma isegi ei tea, kuis
peitsin käe voolikuga selja taha.
Noormees puristas nagu jõehobune.
Ja mina narr ei taibanud ära joosta,
vaid seisin seal nagu kipsist unenägu.

Olgu veel kord üteldud, et noor-
mees puristas nagu jõehobune — see
oli tõesti nii. Vesi aga nirises alla-
poole ja valge särk oli varsti märg.
Mu ohver märatses.

Arvasin, et sõbralik ja usaldav
naeratus lahendab olukorra ja tõm-
basin suunurgad üles.

„Ära irvita,“ põrutas mu uus
tuttav. Ta muutus äkki hiiglasuureks
ja mina väga väikeseks ja oli tunne
justkui oleks kilu visatud hai ette.

„Mis prits sul on säälselja taga,
sa häbematu poiss!“ paukus ta.

Olin rabatud — ta pidas mind
poisiks!

„Eh? oh... ma... et... tä-
hendab... tädi...“

„Mis sul on seal, näita siia, puu-
pea,“ mõirgas mu „sõber“ ja muu-
tus veel suuremaks.

Tõmbasin käe seljatagant. „Oo!“
Ja ma tegin näo, nagu oleksin selle
leidnud alles praegu.

„Kust sa võtsid selle? Ja mis,
pagan... See on ju aiavoolik!“ „See
pump või? Tähendab... see toru?“
putrasin mina. „Pea suu! Ma kaeban
su isale! sa jalutad siia sisse, et mind
märjaks kasta, kui olen end välja
ehtinud äraminekuks. Mis sul arus
on? Kui veel kord mu ette puutud, au-
sõna, ma teen sust pilpaid pliidi alla!“

Ta sai jälle oma loomuliku suuru-
se ja kadus majja. Pikapääle toi-
busin ja kadusin kiirelt.

Istusin kummulikeeratud lüpsi-
kule ja püüdsin end lohutada. Pole
kuigi mõnus, kui sust tehakse pilpad

paja alla, kuid ei või ka nõnda, et
noormees üleni valges, keda kaste-
takse ootamatult märjaks, oleks sel-
lest eriti vaimustatud. Ta ei või
ometi ütelda: „Ma tänan teid, preili,
see oli tõesti oivaliselt lõbus. Ehk
tohin teid aidata mind niisutada?“
Kuid ta oleks võinud ometi oodata,
kuni oleksin seletanud eksituse. Lõ-
puks otsustasin, et oligi parem, et
ta pidas mind poisiks. Kui kunagi
tutvume rohkem, siis võin ju ütelda,
et mul on vend. Kindlasti usub ta
seda, sest kui oleksin olnud tütar-
laps, poleks ta loopinud mu isiku
pihta selliseid raskeid sõnu.

Rahustunult tõusin lõpsikult, ot-
sisin pesast kaks muna ja kloppisin
nad suhkruga vahule. Pole ju põh-
just kurvastuda!

25. juunil. Lühidalt — saatus
nöögib mind. See tähendab, et pärast
vooliku-lugu läks elu mõni päev oma
rada. Siis aga juhtis see rada mind
taas tolle noormehe juurde. See juh-
tus esmaspäeval. Ma päevitasin aias
samades savi-pruunides pükstes ja
närisin rohukõrsi, kui tuli tädi Liine
ja ütles, et ma pidavat alla orgu
jooksma ja heinalistele hapupiima
viima. Kahmasin tikerberipõõsast kaa-
bu ja jooksin minema.

Tagasi tulles nägin, et otse meie
maja ees seisis lehm kesk teed. Hü-
va, ma pole just väga arg. Näiteks
ei karda ma kasse, lambaid ega kanu,
kuid lehmad pole mulle iialgi eriti
sümpaatsed olnud. Tulin ligemale ja
jään seisma. Plaksutasin käsi, et lehm
kaoks, kuid ta ei reageerinud sellele
poole kõrvagagi. Muutusin aktiivse-
maks. Karjusin: „Huss, huss!“ ja si-
putasin jalgu.

Võisin neid siputada kas või ot-
sast — lehm ei hirnatanudki (kuigi

E. Kera

Linoolõige

ma just täpselt ei tea, kas hirnub lehm või oli see siga). Noh, ma ei võinud ometi õhtuni seal seista ja jalgu liigutada. Siis hüppasin lihtsalt kraavi ja ronisin edasi, kuni möödusin lehmast ja tõusin taas maapinnale. Ja siis nägin — tunnen, et jään merehaigeks, kui mõtlen sellele — nägin, et teispoole põõsast istus seesama noormees.

„Eh, poisu, kas vissi pani su püksid tuult sõeluma?“ hüüdis ta lõbusalt.

Mulle on alati meeldinud, kui poistel on pruunid näod ja valged hambad, kuid see seal ajas mu marru, kui ta naeris kraavipervel, suu kõrvuni. Kartsin juba, et haaran sellesama lehma ja valan talle sellega pähe. Siis aga märkas, et jooksen. Jah, jooksin tõesti. Komistasin oma jalgadele, pidin ümber lükkama telegraafiposti, vaevu pääsesin ninali kraavi kukkumast ja püüdsin alla ajada jalgratturit. Soovisin ainult, et maa mind neelaks ja et ma enam iial seda noormeest ei peaks nägema. Kuidagi vedasin enese aiani ja ronisin üle nagu tavaliselt, muidugi hiigla saamatult. Aga ma ei taibanud olla väarikas ja minna väravast.

Tundsin, kuis noormees kraavi äärel vaevu hoidis tagasi naeru. Oh Püha, Püha Jüri, kui maa peal kunagi on olnud üks ahv, üks tola, üks narr — siis olen see mina!

29. juunil. Kõik on ju korras! Noormees kõrvalmajast pidas mind seekordki poisiks! Ja mina juba pidin pooma enese! Nüüd päevitan jälle tikerberipõõsaste all ja klopimune suhkruga. Täna õhtueinel rääkis tädi, et pr. Sööt kõrvalmajast kutsus meid oma juurde kohvile. Pastor ja pastoriproua tulevad ka ja koolipreili alevist. Tädi oli küll kohe krapsti seletamas, et tema noor hoolealune ei saa tulla, ta nimelt tahab kodus õppida järeleksamiks, kuid pr. Sööt ütles, et nende Elmar oli ikka kangesti palunud, et ema ka mind kutsuks.

„See on ikka selle noore logardi temp,“ ütles tädi Liine ja torkas lusika munasse, „ta arvab, et oled kena plika. Küll need tuurid tal üle lähevad, kui ta sind kord on näinud“.

Jätsin haavamise tähele panemata. Neelasin alla korraga terve kurgi ja ütlesin, et ma muidugi tulen. Lugu lavastub ülehommel. He-hel

2. juulil. Ei või iial teada, mis juhtub. Pühapäeval sättisin end hoolega ja olin lõpuks omaarust korras. Läksime. Pr. Sööt oli väga lahke ja ütles, ma olevat „kena laps,“ kuigi tundsin, et ta seda tõsiselt ei mõtelnud. Siis tuli Elmar Sööt, see „noor logard“. Mind ajas kangesti naerma, kuid tädi Liine müksas mulle ribidesse ja ütles, et olgu ma ometi tsiipa kombelikum, löögu silmad maha ja nii. Meid esitleti.

„Soe ilm täna,“ ütlesin mina.

„Jah, homme olevat veelgi soem,“ sõnas Elmar.

Siis tuli koolipreili ja lõpetas meie vaimuka dialoogi.

Tund hiljem läksime aeda. Sää!

ma niisutasingi teda kaks nädalat tagasi. Otsisin sõnu, et teha juttu oma vennast, kuid Elmar jõudis ette.

„Vaadake,“ algas ta, „pean vabanduma teie ees, et olin nii järsk tookord!“

Mul jäi suu lahti.

„Te siis teadsite?“ küsisin.

„Ei, siis mitte,“ naeris Elmar, „kuid seal maanteel taipasin, kui kartsite lehma, päälegi rippusid teie juuksed selle metsiku mütsi alt.“ —

Naersime mõlemad ja leidsin, et on siiski kena, kui poisil on pruun nägu ja valged hambad. Nii lõppes see lugu. Loodan kangesti, et sellest saab ilus suvi! —

IRENE RANNE.

MINU NUKU.

Nuku, mu nuku, kas mäletad,
kuis jõuluõhtul mu omaks sa said?
Oi, kuis hurmas su värvitud suuke,
ja silmad — kui taevas ja pärlid vaid!

Kuid karu-pätsu sa pelgasid,
olid ju harbas ja õrnake.
Sind kohutas tohutu karvane käpp,
oo nuku, mu kullake!

Kuid unus mul peagi muretu kevad,
tõin vihud ja raamatud lauale.
Siis ülesse treppidest kanti sind, nuku,
ja visati pööninguaknale.

Teed seda kord üles ma astusin —
tuul oli huilanud lae all.
Siin oli purunend käsi, sää! jalg,
ja luitunud siidis su koguke kummargil.

IRENE RANNE.

== PITSU. ==

IN MEMORIAM.

Kui ma mõtlen sellele auväärsele ja väljateeninud Pitsule, kes hiljuti vankri (või auto) all kahetsusväärsest surma sai, mis muidugi juhtus ainult selle tõttu, et voorimees (või autojuht) oli purjus, sest on võimatu, et Pitsu ise auto alla jäi, kuna ta oskas suurepäraselt: aritmeetikat, algebrat, geomeetriat, stereomeetriat, planimeetriat, trigonomeetriat jne. ja seepärast lihtsalt võimatuks muutub, et ta distantsi enese ja auto vahel või samuti viimase sõidukiirust või oma jalgade väledust valesti välja arvutas. Kui ma sellele mõtlen, siis vallutab mind sügav kurbus ja lein. Nüüd, kus Pitsu auto all lõmastatud kondid — ma usun kindlasti, et auto all, sest voorimehe alla jääda ei ole a) moodne, b) otstarbekohane ega c) mugav. Moodne mitte sellepärast, et . . . noh, teate isegi, mis ajalehed kirjutavad, ebaotstarbekohane sellepärast, et siis oleks isegi voorimehi hakatud süüdistama ettevaatamatu sõidu pärast, mis nagu teab terve maailm, on nii-sama võimatu, kui et homme tehakse Hispaanias rahu; ja ebamugav sellepärast, et voorimehe troska rattad on kaetud rauaga. Pitsu aga moodsa kodanikuna armastas ja tarvitas mugavat pehmet mööblit, mille hulka kuuluvad ka autokummid — niisiis, kus Pitsu lõmastatud kondid puhkavad rahu kodumaa mullas, peame teda mälestama sügavas kurbuses. Pean tarvilikuks lisada, et kõige parem oleks Pitsule ja ka meile olnud, kui kadunuke oleks lõpetanud oma elupäevad lennuki

või selle pommi all, sest see on: moodne — nagu iga üks teab; otstarbekohane — nagu igaüks ise aru saab ja mugav — mis on veelgi arusaadavam (kes sellest aru ei saa, see on tagurlane!)

Nüüd, millal ma siis mälestan Pitsut sügavas leinas ja kurbuses, arvan vajalikuks märkida tema silmapaistvaid teeneid meie ühiskondlikus elus. Nii mitmedki on omal ajal õpinud austusväärsest Pitsult pugemist ehk elus läbilõõmise kunsti kui ka sellega seoses olevaid aineid. Nad mäletavad teda ainult lahke ja vastutuleliku sõbrana. Pitsu sageli tegeles ka kõrgema filosoofiaga, samuti oli ta tunnustust leidnud penide evolutsiooni õpetuse, n. n. penioloogia arendajana, ja siis on ka arusaadav, miks ta kunagi ei vihastunud oma tihti karistust ärateeninud õpilastele, sest tal ei olnud selleks aegagi, või kui ta mõnikord siiski haaras oma hästiravitud hammastega mõne põnglase püksisäärest, siis oli see tehtud ainult hää pärast, sest keda tema armastas, seda ta ka karistas.

Pitsut jäid leinama abikaasa ühes väikese kutsikapojaga. Tunnen neile südamest kaasa ja katsun hoolitseda selle eest, et nad ei jääks täiesti abituiks. Meie seltskond on ju nii abituvalmis.

Minul oli Pitsuga kokkupuutumist kahetsusväärsest ainult ühel korral, ja selgi korral ma pidasin teda hirmsaks verekoeraks, mida ma

olen südamest kahetsenud, ja ma loodan, et te seda mulle andestate.

Ma soovin, et Pitsu mälestis jääks meis igavesti elama, et ta väike, kuid omal neljal kõveral jalal siiski mehisenä näiv keha igavesti püsiks me silme ees, et me tema õpetusi kunagi ei unustaks ja talle alati tänuga mõtleksime.

Kahetsen südamest, et ta nii vara, ehkki juba kõrges eas, õnnetult lennuki all surma sai. Mu lein on piiritu. Nii õilsaid hingi leidub ju nii harva, nii harva!

Puhka rahus, meie auväärt Pitsu, igavest und koeraluu kalmistul.

E. Landra.

A. H. Tammsaare austamisaktus.

15. veebr. k. a. korraldas Petseri Gümnaasiumi Eesti Osakonna Õpilasing meie andekaima ja populaarseima kirjaniku A. H. Tammsaare 60. a. sünnipäeva puhul aktuse, mis kujunes meeolurikkaks austusõhtuks kirjanikule. Publikuks olid peamiselt kooli õpilased. Aktusel viibis ka direktor hr. Rikken ja õpetajaid.

Väidetakse tihti, et rahvapärasuse ja kunstipärasuse sidumine on võimatu. Mõnel juhtumil on see nii. On tõepoolest olemas probleeme ja aineid, mis ei saa huvitada laiemaid hulki, mis aga sellest hoolimata käsitlust väärivad ja käsitlust vajavad. Ometi ei tähenda see kaugeltki mitte nagu ei võiks rahvalähedane, paljusid huvitav probleem saada kunstilähedast käsitlust.

Tammsaare viieköiteline romaan „Tõde ja õigus“ on näiteks ja tõenduseks sellele. Igale midagi pakkuda — see on Tammsaare võlu ja populaarsuse üheks lätteks. Tema rikkus, mis pole tühjaks ammutatav korrage, tohiks olla tagatiseks, et ta jääb kauaks elama eesti kirjanduse põlisvarasse.

Aktuse avas G I klassi õpilane Kalju Karlson, kes oma avasõnas tä-

hendas aktuse põhjust ja sihti ning toonitas kirjaniku tähtsust, kes töö ja vaevaga on jõudnud tõe ja õiguseni. A. H. Tammsaare elust ja loominguks kuni „Tõe ja õiguseni“ andis lühikese ülevaate G I klassi õpilane Maimu Oja, kes oma ettekandes maalis väga selge ja värvirikka pildi kuulajate silme ette. Kogu ette kannet jälgides leidis vist igaüks, kui palju on pakkunud meile Tammsaare ilusat ja suurt. Väga õigustatult tähendas Oja, et Tammsaare jääb meie parimaks ja tunnustatimaks kirjanikuks, kes oma ülesannet on täitnud suurimal määral, rahuldades lugejaid oma ilmeka väljendusviisiga. Lõpuks rõhutas referent ka A. H. Tammsaare üldist tähtsust meie kirjandusajaloos.

A. H. Tammsaare teosest „Tõde ja õigus“ refereeris G I klassi õpilane Endel Landra, kes asetab suurmaani „Tõde ja õigus“ kirjaniku loomingu kõrgpunkti. Ta hindas romaani „Tõe ja õiguse“ kirjanduslikku väärtust väga suureks, põhjendades seda romaani mõtterikkuse ja tuumakusega, mis avasid uued perspektiivid eesti elu ja hingelaadi mõistmiseks. Kogu ettekandega, mis refe-

rendil õnnestus suurepäraselt, oli kirjeldatud suurt tükki laia elu. Ettekande lõpul referent tähendas, et suur epohh eesti elust on jäädvustatud teoses „Tõde ja õigus.“ See raamat on eesti kirjanduse kandvaimaid teoseid ja ta jääb ka tulevikus meie kirjanduse üheks alussambaks.

Aktuse huvitavaima ja vaatamisväärselise osa moodustas G V-a kl. õpilase Osvald Linna lavastuse G I, V-a. ja prog. V-a. kl. õpilaste poolt ettekantud pilt Särevi dramatiseeringust A. H. Tammsaare romaani „Tõde ja õigus“ järgi „Pearu ja Andres“ Väga tegev oli näitejuht Osvald Linna, kelle õlgadel lasus kõik lavaline korraldus ja kes ka ise pidi kaasa mängima. Tema ja G I klassi õpilane Karlson löid eriti usutava kuju. Ka teised tegelased panid välja oma parima, kellede seast silma paistis G. V-a. klassi õpilane Sulo Nagel Sauna-Madisenena. Üldist muljet natuke rikkusid mõned naistegelased, kes ei

saanud millegi pärast naeru hoida. Kõige pääle vaatamata ettekanne õnnestus ja saal rõkkas vahetevahel naerust. Vaatajail jäi soovida, et see ilus katkend oleks väheke pikem.

Aktust kaunistasid veel gümnaasiumi segakoor õpetaja V. Hirvesoo juhatusel ja progümn. IV klassi õpilase Kose loetud miniatuur „Laulik“.

Lõppsõna ütles G. I klassi õpilane Albert Lehes. Tuleb tähendada, arvestades kõiki ettekandeid, et aktus õnnestus väga hästi. Etteheiteid võib teha ainult kuulajaskonnale nendesuure uudishimu pärast, mis ahvatleb neid tagasi vaatama iga uustulnuki puhul. See segab nii referenti kui ka neid kuulajaid, kes tahavad asjasse süveneda. Ei saa nimetamata jätta ka seda nähtust, mis ilmneb eriti nooremate õpilaste seas, nimelt rääkimist ja saalist lahkumist enne aktuse lõppu, mis näitab üldiselt nende õpilaste kasvatamatust ja harjumata aktustega.

R. PUUSTUSMAA G. V-a.

KILLUKESI

JUHTUM KOOLIELUST.

See oli kevadel, kui olid palavad ja päikeseküllased päevad. Ühel päeval, kui tunnid olid lõppenud, rääkisime meie, II-a klass kokku, et järgmisel päeval, kui tuleb kooli minna, lähemekõikjõe äärde ujulasse. Võtame söögid ühes ja triikod suplemiseks. Andsime kõik ausõna, et tuleme, aga kes murrab ausõna, siis sellele kanname viha. Nii siis oligi. Me kodus ei ütelnudki, et läheme sinna, tegime nii, nagu läheksime kooli. Kogunesime jõe äärde ja ootasime veel teisi, kuid palju lapsi ei tulnud.

Me istusime kaldale ja sõime võileibu, mis olid ühes. Siis läksid kaks tüdrukut kooli, ehkki meie keelasime. Ühetunni pärast tulid nad tagasi ja ütlesid, et eesti keele tunni ajal kirjutati kõik üles, kes puudusid. Meie siis suplesime ja lõbutsesime. Kell kaks läksime koju. Teisel päeval küsiti, miks me puudusime. Meie ütlesime, et ei tahtnud oma ausõna murda. Aga kes murdsid ausõna, sellele olime hulga aega vihased. Karistada me ei saanud, aga selle eest me ei sõitnud ekskursioonile. N.

MIDAGI KOOLIST.

„Arendagem õpilaste isetegevust! Laskem õpilastel enestel midagi algatada! Kasvatagem õpilastest juhte, aga mitte juhitavaid!“

Need laused panid Ats Raimla pea päris huugama.

Poiss tahtis ka midagi algatada, midagi luua ja olla kordki oma kooli-aja jooksul juht.

Siimaani oli tema koolielu möödunud nagu seisev vesi. Kui ta kavatseski midagi teha, siis lõppes see sellega, et talle tehti selgeks, kui rumal ja taktitu ta on.

Õpetajad kordasid järjekindlalt: „Raimla, te olete võimatu. Ei sobi ju olla õpilasel säärane, nagu olete teie.“

Ja õpilastele oli ta ainult poiss, kelle üle sai naerda.

Ats vihastus. Tal oli raske olla kõigi meele järele ja veel raskem istuda pikki tunde vaikides, tegevusetuna. Ühesõnaga, ta tundis end olevat elusa poisi, aga mitte mingi elutu muumia klaaskapis.

Aga sellest ei tahtnud õpetajad ega ka kaasõpilased aru saada.

Nüüd tahtis Ats näidada, et ka tema on suuteline millekski. Nii võttiski ta ühel ööl sule ja kirjutas koos sõbraga näidendi.

Näidend tuli poisil hea välja ja näitlejaks pidid saama kaasõpilased. Ats jagas osad kätte, hakates ise lavastajaks. Kõik oli kõige paremas korras, ainult tuli hankida luba näidendi ettekandmiseks.

Atsi käitumine ja välimuski muutus. Ta istus vaikselt pikki tunde ja teadis oma ülesandeid. Kammis juukseid ja pressis püksiviike. Oli igati viks ja viisakas.

Nii möödus päevi. Atsi üle imestuti. Ats oli päris korralik õpilane. Aga Ats tegi ääri-veeri juttu näidendi ettekandmise tähtsusest õpilaste elus. Oli ju see õpilaste eneste loomingu ja algatus.

Kord oli õpetajate koosolek ja teisel päeval üteldi Atsile: „Ei.“

Atsile näis see uskumatuna. See tähendas ju seda, et temalt võeti tegevus ära. Ja milleks üldse oli ta nii püüdnud?

Siis lõi hooletult käega. Ole, kuis tahad, ikkagi lubatakse õpilastele ainult sõnadega isetegevust. Tege-likult — ?

Äkki leiti, et Ats on otse võimatuks õpilaseks muutunud.

Elle Raa Pg V-a

KAUGED MÄLESTUSED.

Minu elatanud, kuid lõbus, palju- kogenud ja teiste tarkuste ja hääde-omadustega varustatud onu jutustas kord mulle järgmist:

„Kord, palju aastaid tagasi, kui ma veel noor olin (see võis tõsi olla, vaatamata mu onu paljudele luiskamistele ja vaatamata sellele, et seda

raske uskuda oli), kui ma veel noor olin, siis käisin ma muuseas ka koolis. (See võis tõsi olla, aga mingit diplomit ega lõputunnistust onu nimega ma küll näinud ei ole). Ja siis ühel päeval sai üldsusele ja avalikkusele, õpilas- ja õpetajaskonnale teatavaks, et kohalik lugupeetud

ja paljukordasaatnud õppurkond ole-
vat otsustanud välja anda ajakirja
enda tarviduseks, nimelt ajakirja
„Röögatus“. Järgmistel päevadel jook-
sid nn. ajakirja toimkonna liikmed
seaduse poolt lubamata kiirusega
ringi ja kauplesid ajakirjale kaastööd.
Ma ütlen „kauplesid“, kuigi oli aeg,
kus peenemates poodides olid kind-
lad hinnad; et aga needsinatsed aja-
kirja toimkonna liikmed „kauplesid“,
siis see näitab selgesti, et seda aja-
kirja võis kõrvutada ainult 14. järgu
vürtspoega.

Eriti ilmnes ajakirja väärtusetus,
ebamaitsekus ja teised niisugused
asjad just pärast tema ilmumist. Too-
kord tegin oma elu suurima lolluse,
nimelt ostsin endale ühe neetud ek-
semplari tollest nn. ajakirjast. Neid
müüdi terves koolis ainult 2, ja ühe
omanikuks neist sain mina. Teise
omanik aga visati nädala pärast koo-
list välja, sest ta tarvitas lubamatuid
sõnu ajakirja kohta. — Too vaene
tüüp aga avaldas just minu, aga ka
kogu kooli mõtet, ühes arvatud koja-
mees. (Mina mõtlesin küll, et kuidas
see kool tutvus selle ajakirjaga, kui
neid müüdi ainult 2 eksemplari, aga
ei lausunud sellest sõnagi). Ajakiri
sisaldas eneses jutu niidust ja laulu
karjamaast. No ütle nüüd ise, mis
hääd võib kirjutada niisugustel idi-
ootlikkudel ja absurdsetel teemadel.

(Niipalju kui mina tean, pole onul
kunagi olnud nimetatud talumaa osa-
de kohta hääd arvamist; vist pidi ta
vaeneke noorpõlves sääl liialt oma
konte vaevama). Siis oli veel lugu
tindipotist ja üks, mille tegevus sün-
nib rongis! Issand, mul läheb lihtsalt
süda halvaks, kui mõtlen sellele. (Pa-
berimäärimist onu kunagi ei armas-
tanud ja vagunitega oli tal halbu ko-
gemusi, kuna sääl nõutakse pileteid,
mida onul polnud alati näidata).
Kuid kogemata kombel oli ajakirja
sattunud ka üks mõistlik artikkel,
nimelt karskusest. Ka mina pooldan
alkoholi hävitamist, nimelt ärajoomise
läbi. (Seda kulunud ja ometi nii arm-
sat nalja üteldes ta nägu võttis alati
erilise tema arvates pilkava ilme, nii
ka nüüd). No ja nüüd, mu armas
poiss, ütle, kas ma ei kukkunud sis-
se seda ajakirja ostes. No ütle! See
oli tõesti mu elus haledaim lops! Ja
kõige selle juures üteldi, et ajakirjal
olevat veel kunstilist väärtust või
midagi sellesarnast. Tahaksin teada,
mida nad küll selle all ise pidid mõt-
lema? Jah, see ajakiri . . .“

Ohates asetab onu oma laiskleva
eluviisi tõttu lihavaks muutunud koo-
nu rasvasele käele ja lastes enesel
mugava tunda patsutas aukartust-
äratavat kõhtu.

E. LANDRA.

6 EPIGRAMMI.

I

Kas näete meest,
kes tulest ja veest
sammub läbi karskuse eest?
Kuid kohal tammub
ta õilis vägi:
Ei tule mägi
prohveti juurde.
Ja teadke, seda nähes,
see mees on Alo Lehes.

II

Kõik algab tas.
Kõik lõpeb tas.
Me õppurringi esimees.
Kõik lähtub tast,
kõik väetub tast,
ta on just omas sõiduvees.
— — — — —
Kõik võinuks teisitigi minna,
kui esimees poleks Osvald Linna.

III

Keereldes,
pööreldes,
viireldes,

tiireldes,
teeseldes,
veedeldes,
liigeldes,
loogeldes

paljudest mööda vuliseb Oja.

IV

E. Landra kohta.

Kas tohib katki minna tindipott
ja auto alla jääda Pitsu?
mis muud kui vitsu! vitsu! vitsu!

V

K. Karlsoni kohta.

— — — — —
— — — — —
Ai äm sorri
— — verrri
— — verrri
— — — — —

VI

Inglise keele tund.

Mõne tunni peamine komfort
on pingialune ja -pealne ajusport.

J. P.

KIRI ALO LEHES'ele

Kallis koolivend,
minul on piinlik Sulle ütelda asju,
mis sulle ei meeldi, ja kaua otsisin
vormi sellele pisikesele protestile Si-
nu artikli puhul „Hõikes“ (vaata
„Hõige“ nr. 1 1938. artikkel „Noor-
sugu ja karskus“). Mina olen Sinu
artikli sihiga nõus: karske olla on
ilus püüe ja karskeks jääda kaunis
siht. Viiks tähenärimiseni siinkohal
hakata arutama küsimuse üle, kas
seda artiklit oli vaja. Ma puudutan
ainult ühte asjaolu, mida ma loen

Sinu, mitte karskustõikumise veaks;
see on sinu viis sihile jõuda.

Luba ma seletan: on ammu möö-
das aeg, millal kirikuõpetajad tõid
kantslist koguduse silme ette hirm-
said põrgupilte. Hirmuks ja hoiatu-
seks patutöö eest. Nüüd, ja eriti
noorte hulgas, ei saa nõnda midagi
ära teha. Sinu varatark ja manitsev
hääl ajab naerma ja seda Sa ju oma
artikliga ei taotlenud. Paatoslikult
hüüad Sa paatost maha ja ometi
nõuad Sa ise: on vaja midagi konk-

reetsemat! Kui konkreetne, siis juba kõitev — Tulge kaasa! hoiatava — Ärge minge! — asemel. Kulla Alo, tänuväärt tööpõld sulle: seada üles sihte ja eesmärke, kuhu viia kaasatulijaid ja eesminejaid ja kõigile nähtavad töötulemused. Seada kõik kahtlejad fakti ette: — meie oleme karsklased! — Ja tulemused peavad rääkima teie eest, mitte teie tulemuste eest.

Minu arvamine on, koolinoorus on karske ja teda tuleb kõita karskuse külge, et ta jääks karskeks. Paraku, koolivend Alo, ma kahtlen, kas su kirjutus selleks kaasa aitas.

Sa ära pane pahaks üteldut ja seda, et ma seda avalikult ütlesin.

Endiselt koolivennalikult

J. P.

Petseris, laupäeval.

VASTUS.

Väga tore, et leidsid mu artikli kohta midagi ütelda. Kahju aga, et sa seda nii avalikult tegid, sest sa paned võibolla mõned lugejad naerma. Sa pole vist aru saanud — või pole ma küllalt selgesti väljendanud — mida minu artikkel taotleb. Ma pole toonud mingisuguseid hirmu- ja õudusepilte lugejaile silmade ette, hirmuks ja hoiatuseks, küll aga olen puudutanud olukorda, millises on meie praegune noorsugu. Selgete sõnadega väljendasin mõtet, et muist meie noori veedavad oma noorusaja kodudes, kus igapäevaseks „majasõbraks“ on viinapudel ja selle tulemuseks on, et meil ei kasva palju karskeid noori. See polnud, kulla sõber, mingisugune hoiatus, vaid praeguse olukorra selgitamine.

Teiseks, kui ma ütlesin, et on peetud palju paatoslikke kõnesid, siis ei taha ma neid eitada, vaid selgitan, et on vähe, kui paatoslikult kõnel-

dakse, vaid peab ka midagi konkreetsemat ette võtma.

Mis puutub nüüd sellesse, et seada kõik kahtlejad fakti ette — Meie oleme karsklased — ja tulemused peavad rääkima teie eest, mitte teie tulemuste eest, siis pole ma artiklis ütelnud, et kahtlejad ei tule selle fakti ette seada, vaid ma väljendasin seda järgmises mõttes: katsume kõik teha, mis võimalik, et päästa noorsugu viinauima alt.

Nii, mu sõber, ma võiksin Sulle veel laialt kirjutada, aga kahjuks kulub väga palju paberit. Kuid ma usun, et nüüd sa vahest jääd rahuldatuks ja et sa ei ütle enam, et minu varatark ja manitsev hää! ajab naerma, vaid nüüd võtad ja loed veel kord mu artikli läbi ja annad mulle õiguse.

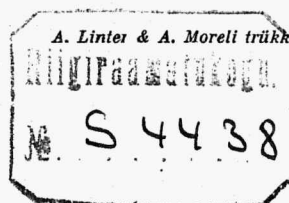
Lugupidavalt Sinu koolivend

ALO LEHES.

Väljaandja:

Petseri Gümnaasiumi, Progümnaasiumi ja Reaalkooli Õpilasing.

Parimaks ostukohaks on

Petserimaa Kooperatiiv

Peakauplus Petseris, Tartu tn. 5.

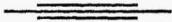

Harukauplused: Irboska vaksalis,
Vana - Irboskas,
Värskas ja Pank-
javitsas.

Rohu- ja värvikauplus

Paul Helstin

Petseris.

Tedretähtede vastu kree-
mid. Viimased uudised par-
fümeeria alalt.

E. O. ÕPILASRING

korraldab

5. III s. a. kell 18.

MUUSIKAÕHTU

K A V A S:

MUUSIKALISI ETTERANDEID

JUHATUS.